

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

12 Id quod Roma tenet, discretio sæpè relinquit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri IESV Christi nomine spem posterunt, figura crucis signari, equis scripto docuit: dum oramus, ad orientem solem converti, eoque nos litera docuerunt? Verba invocationis, cum panis Eucharistiae, & calix benedictionis offerunt, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim contenti sumus, quorum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum postea, dicimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi, benedicimus aquam baptismatis, & oleum unctionis, atque illum ipsum praeterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei unctionem, quis sermo scriptus docuit? Quod homo ter mergendus sit, unde accepimus? Abrenuntiare Sathanae, atque Angelis ejus, & reliqua omnia, quae in baptismo observamus, quae scriptura iussit? An non haec ipsa maxime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, nostrorum maiestatem taciturnitate servari.

C. VI. ¶ Laudabilis est consuetudo, quae nihil fidei contrarium usurpat.

Item Pius Papa I. in decretis, decreta septimo.

Consuetudinem a laudamus, quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

¶ Verba huius capituli, quod antea tribuebat B. Augustinus in editione conciliorum Coloniensium, tribus tomis inter decreta Pii I. decreto septimo, & in epistola eiusdem Pii ex codice sexdecimo librorum, lib. 3. c. 19. quam etiam citant Burchardus, Ivo, & auctor Panormia. & caput tamen epistole omnia fere verba habentur. lib. regest. B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epist. 71. & ea, quae ad hoc caput pertinent, referuntur infra dist. 12. cap. nos consuetudinem.

C. VII. ¶ Ubi auctoritas defuit, mos populis, & majorum instituta pro lege servantur.

Item B. Augustinus ad Casulanum, epist. 80.

In his rebus, de quibus nihil certi statuit divina scriptura, mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt. Et sicut i. pravaricatores divinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt.

1. ¶ Et sicut] Hinc usque ad finem sunt in epistola indicata: sed à Burchardo etiam, & Ivone, & in Panormia referuntur.

C. VIII. ¶ Auctoritate, & traditione generali, vel speciali, ecclesia regitur.

Idem in libro c. de fide Christiana.

Catholica ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere. Quod quidem enim ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria, & particularis institutio. Sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum; nihilominus tota: privati vero constitutionibus, & propriis infirmationibus unaquaeque pro locorum varietate, prout cuique vitium est, subsistit, & regitur.

C. IX. ¶ Valeat ad fidem, catholica auctoritas ecclesiae.

Idem in libro contra Manichaeos.

a Bure. l. 3. c. 124. Anfl. l. 4. c. 47. Ivo p. 4. c. 66. Pam. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23. b Anfl. 4. c. 43. Bure. l. 3. cap. 126. Ivo p. 4. cap. 65. Pam. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. cap. 1. c. Hodie inter opera B. Augustini, nullum extat hoc titulu. In epistola vero ad Januarium, quae est tit. c. 1. & 2. hac eadem sententia copiose exprimitur.

Plam est, quod in re dubia, ad fidem valeat auctoritas ecclesiae catholicae, quae ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum usque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot populorum confessione firmatur.

¶ Apud B. August. lib. 11. contra Faustum Manichaeum, c. 2. legitur. Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiae catholicae valeat auctoritas, quae ab ipsis, &c. Hunc vero episcoporum successorem postquam in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum merito certissimam putavit ecclesia catholica iudicium.

C. X. ¶ Ab Apostolica instituta non licet recedere.

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.

Hoc a vestrae indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis nullo ulterius recedatur excessu, quia innotuit post hoc esse non poterit, si quicumque Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

C. XI. ¶ Ab omnibus servari debet, quod Romana servat ecclesia.

Item Innocentius I. ad Decentium episcopum Eugubinum, epist. 1.

Quis nesciat aut non advertat, id quod à principe Apostolorum Petro Romanae ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari: nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat; aut aliunde accipere videatur exemplum praefertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, iustitiasque interiacentes, nullum instituisse ecclesiam, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt sacerdotibus: aut legant, si in istis provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inventur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit; à qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videantur omittere. & Saepè dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in ecclesia convenisse, & quem moram vel in considerandis mysteriis, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognovisse. 1. Quod sufficere arbitramur ad informationem ecclesiae tuae, vel reformationem; si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset: quibus idcirco respondemus: non quod te aliqua ignorare credamus; sed ut majori auctoritate tuos instituas, vel si quis à Romanae ecclesiae institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas, ut scire valeamus, qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius ecclesiam, quam Romanae, existimant consuetudinem esse servandam.

1. ¶ Cognovisse.] Locus hic in originali concilii quatuor romanorum infero, sic habet, cognovisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiae tuae, vel reformationem (si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberemus; nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset; Sed ab gibbiana, praecipue in verborum non est mutatum.

DISTINCTIO XII.

1. ¶ Quid absque discretione iustitia nulli agere licet. C. I. ¶ Nulli agere licet sine discretione iustitia contra disciplinam Romanam Ecclesiae.

a Anfl. l. 1. cap. 45. Poly. l. 2. tit. 17. Bure. l. 3. c. 125. b Anfl. l. 1. c. 41. Ivo p. 4. cap. 67. Poly. l. 2. tit. 17. & l. 3. tit. 24. c. d. auctoritatem debeat aliunde accipere vel exemplum? d. d. d. asserionibus, c. d. d. amittere.

Vide

Vnde Calixtus Papa primus omnibus Episcopis
in epistola prima ad Benedictum Episcopum
scripsit.

Non a decet a capite membra discedere; sed iuxta
sacra scriptura testimonium omnia membra caput
sequantur. Nulli verò dubium est, quod Apostolica ec-
clesia mater est omnium ecclesiarum, a cuius vos regu-
lis nullatenus convenit deviare. Et sicut Dei filius venit
facere voluntatem patris; sic & vos voluntatem vestre
impletis matris, quae est ecclesia: cuius caput, ut prædi-
ctum est, Romana existit ecclesia. Quidquid ergo sine
discensione iustitiae contra huius disciplinam actum fuerit,
cautum haberi ratio nulla permittit.

C. II. ¶ Apostolicis præceptis nullus superbi
resistat.

Item Gregorius I. Papa quartus.

¶ Gregorius.] Integrum hoc caput invenitur in episto-
la Gregorii quarti universi episcopi per Galliam, Germani-
am, Europam, & universas provincias constituitur; quae est in
veteri supra citata Bibliotheca monasterii Dominicanorum. In-
venitur verò etiam in epistola Anastasi II. ad Anastasium Au-
gustinum, c. 6.

¶ Apostolicis non dura superbia resistatur,
sed per obedientiam, quae a sancta Romana ecclesia,
& Apostolica auctoritate iussa sunt, salutariter impleantur,
si ejusdem sanctae Dei Ecclesiae, quae est caput ve-
strum, communionem habere desideratis, & post multa.
¶ Non novum aliquid presenti iussione præcipimus; sed
illa, quae olim videtur indulta, firmamus: cum nulli du-
bium sit, quod non solum Pontificalis cautio, sed om-
nis sanctae religionis relatio ad sedem Apostolicam,
quasi ad caput ecclesiarum, debeat referri, & inde
normam sumere, unde sumpsit exordium, ne caput insti-
tutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionem
omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolica pe-
tra, super quam Christus universalem fundavit eccle-
siam, soliditate divelli. Si quis haec & Apostolicae sedis
præcepta non observaverit, percepti honoris esse hostis
non dubitetur.

¶ Sanctae religionis.] Sic emendatum est ex ipsa episto-
la, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus, indultis his vocibus
speciè Romanæ ecclesiae.

C. III. ¶ Non est resistendum consuetudini,
cuius communitas non obstat aucto-
ritati.

Item Leo IX. Michaeli episcopo Constantinopo-
litano, epist. 1. c. 29. & Nicolao I. epist.
ad Photium.

¶ Sic f. sancta Romana ecclesia, quod nihil obsunt
consuetudines; si illis canonica non obstat auctoritas,
pro qua eis obviare debeamus: unde nil iudicamus
eis debere, vel posse resistere. ¶ Caput hoc con-
suetudine est ex duobus locis diversis locis. Nam usque ad ver-
bum illis, sumptum est ex prima epistola, seu libello Leonis IX.
adversus inauditas presumptiones Michaelis Constantinopoli-
tani, & Leonis Acranensis episcopi, cap. 29. ubi loquens
de Romana Ecclesia, ait: Scit namque, quia nihil ob-
stant consuetudines; quando una fides per dilectionem ope-
ratur bona, quae potest, uni Deo commendat omnes:
& hoc facti ab Ivo, & in Pannormia referuntur. Altera
pars accipitur ex epistola secunda Nicolai ad Photium,
quae incipit, Postquam Beato Petro. Illi enim habentur

a Anselm. l. 2. c. 17. b Anselm. l. 1. c. 20. Polye. l. 1.
tit. 17. c. alibi ab orig. & aliquot veteribus Gratiani exem-
plaribus. d. alacustano. e. al. hoc præcepto sedis Apostoli-
cae præcipitur. orig. f. Ivo p. 4. cap. 23. & p. 3. c. 44. Pannorm. l. 2.
c. 153. g. al. missi.

hac: De consuetudinibus, quas nobis opponere visi
sunt, scribentes per diversas ecclesias diversas esse con-
suetudines: si illis canonica non obstat auctoritas, pro
qua obviare debeamus; nihil iudicamus, vel eis resisti-
mus.

C. IV. ¶ Consuetudines, quae fidei non offe-
ndunt, ut à maioribus traditae sunt,
observentur.

Item Hieronymus ad Lucinum, epist. 23.

¶ Illud breviter te admonendum peto, traditiones eccle-
siasticas, praesertim quae fidei non officiunt, ita obser-
vandas, ut à maioribus traditae sunt, nec aliorum consue-
tudinum, aliorum contrario more subverti.

C. V. ¶ Traditiones à Patribus institutae, non
sunt infirmandae.

Item Nicolaus Fluminatus archiepiscopo.

¶ Idiculum a est, & satis abominabile dedecus, ut tradi-
tiones nostras vel falso insimulari sanctam Dei ec-
clesiam permitramus, vel eas traditiones, quas antiqui-
tatis à Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium
infringi patiamur.

¶ Habetur in epistola scripta Fluminato, & ceteris archiepi-
scopis, & episcopis in regno Caroli ecclesiarum regentibus; quae extat
in codice jam memorato Bibliothecae Dominicanorum, & ex ea
caput hoc completatum est. Nam antea brevius erat, ut etiam a-
pud Ivo, & in Pannormia.

C. VI. ¶ Dicitur mores pro lege sunt ha-
bendi.

Item Iustinianus Institutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Dicitur à mores consensu utentium approbati, legem
imitantur.

C. VII. ¶ Quidquid contra longam con-
suetudinem fit, revocari o-
portet.

Item Cod. lib. 3. tit. quae sit longa consuetu-
do, l. 1.

¶ Consuetudo & praecedens, & ratio, quae consuetudi-
nem suavit, tenenda est. Et quidquid i contra lon-
gam consuetudinem fiet, ad sollicitudinem suam revoca-
bit praes provinciae.

¶ Quidquid.] In originali est, & ne quid contra lon-
gam consuetudinem fiat, sed quoniam rubrica videtur magis
convenire lectioni Gratiani, quae est etiam apud Ivo, & in Pan-
normia, non est mutatum.

C. VIII. ¶ Inmota permaneat consuetudo,
quae contra fidem catholicam nihil u-
suppare dignoscitur.

Item Gregorius universi episcopi Narniense,
lib. 1. epist. 75.

¶ Nos d. consuetudinem, quae tamē contra fidem ca-
tholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam per-
manere concedimus; sive de primatibus constitutis, si-
ve de ceteris capitulis: exceptis iis, qui ex Donatistis ad
episcopatum perveniunt: quos proveri ad primatus di-
gnitatem (etiam cum ordo clericorum i eos ad locum
eundem deferat) modis omnibus prohibemus. Sufficiat
autem illis commissae sibi plebis & curam gerere, non au-
tem etiam illos antistites, quos catholica fides in ecclesiae
sinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen pri-
matus anteire.

¶ Ordo clericorum.] Sic etiam legitur in aliquot ve-
tustis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorii codicibus: sed auctor
glossae non videtur habuisse verbum clericorum: quomodo modum
neque Ivo, neque plerumque Gratiani manuscripta exemplaria, ne-
que aliquae etiam B. Gregorii operum editiones.

a Ivo p. 4. cap. 217. Pannorm. lib. 2. cap. 116. b Ivo p. 4. cap. 104.
Pannorm. lib. 2. cap. 160. c Ivo p. 4. c. 201. Pannorm. lib. 2.
cap. 162. d Supra dist. 11. consuetudinem. e tantum-
modo.] orig.

C. IX. ¶ Non negantur, que consuetudinis sunt.

Item Gregorius ad Maximinum Salonitanum episcopum lib. 7. reg. epist. 11.

¶ Venadmodum illicita perpetrari non patimur, sic quæ sunt consuetudinis, non negamus.

C. X. ¶ Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat.

Item Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum, res. 3.

¶ Novit a fraternitas tua Romana ecclesia consuetudinem, in qua se meminim enutritam. Sed mihi placet, ut five in Romana, five in Gallicorum, b five in qualibet ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotentii Deo possit placere, sollicitè eligas; & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesiis colligere poteris, & infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus d loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis: quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere.

C. XI. ¶ Quid neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum.

¶ Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in caelum, & adventus de caelo spiritus sancti, anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrerit, quod servetur ab universa, quacunque se diffundit, ecclesia. ¶ Alia e vero, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quod alij jejunant sabbato, alij vero non; alij quotidie communicant corpori, & sanguini Domini, alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi sabbato tantum, & dominico, alibi tantum dominico, & si quid aliud hujusmodi animadverti potest; totum hoc genus rerum liberas habet observationes. Nec disciplina ulla est in his melior gravi, prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere videtur ecclesiam, ad quamcunque forte devenit. Quod & enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, & indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum est. Mater mea i Mediolanum me consecuta, invenit ecclesiam sabbato non jejunantem: coepert fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re, beatissimi memoræ virum Ambrosium. At ille ait, cum Romam venio, jejunio sabbato: cum Mediolani sum, non jejunio. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renunciassem, libenter amplexa est.

1. ¶ Mater mea] In hoc capite, quemadmodum & in sequenti, multa sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco usq. in finem, quoniam verba B. Augustini aptè erant in epitomen redacta, nihil additum est.

2. ps. Hoc autem de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel universali ecclesia usu, vel temporis proximitate reboratur. Ceterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum varia consuetudines introducantur, inven-

a Ivo p. 2. c. 50. b Gallicanorum] orig. Gallicana.] Ivo. c. potuisti.] orig. d bonis rebus.] orig. e ibid. cap. 2. f Fere idem epist. 119. c. 18. g al esse convincitur.

ta opportunitate; referenda sunt potius quam observanda.

C. XII. ¶ Referenda sunt quæ neq. auctoritate, neque moribus universitatis comprobantur.

Unde August. scribit ad inquisitiones Ianuarii epist. 119. c. 19.

¶ Omnia & talia, quæ neque sanctarum scripturarum, auctoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis h ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione referenda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem, quam paucissimis, & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus & premunit, ut tolerabilior sit conditio Iudeorum, qui etiam tempus libertatis non agnovērunt; legalibus tamen sacramentis, d non humanis præsumptionibus subiacentur.

C. XIII. ¶ Omnes provincie e eundem in psallendo modum teneant, quem metropolitana sedem s habere cogoverint.

Item ex Concilio Tolerano n. c. 3.

3. ¶ De his, qui contra Apostoli g voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic sacro concilio, ut metropolitana sedis auctoritate coacti, uniuscujusque provincie i cives, rectoresque ecclesiarum unum, eundemque in psallendo teneant modum, quem in metropolitana sede b cognoverint institutum; nec aliqua diversitate cuiusque ordinis, vel officii a metropolitana se patiantur se disjungi. Sic enim justum est, ut inde uniuscujusque sumat regulas magistrarii, unde honoris consecrationem accipit, ut juxta majorum decreta, sedes, quæ unicuique sacerdotalis dignitatis est mater, sit ecclesiastica magistra rationis. Abbatis sane, indultis officis, quæ juxta voluntatem sui episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, id est, vespæ, matutinum, five missam aliter, quam in principali ecclesia, celebrare non liceat. ¶ Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus apud metropolitano sub poenitentia censura permanere corrigendus; quatenus apud illum & præteritis transgressionibus culpam lachrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addicat. ¶ Sub ista ergo regula disciplina, non solum metropolitano totius suæ provincie pontifices vel sacerdotes adstringat, sed etiam ceteri episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant.

1. ¶ Provincie cives] In codice Lucensi per vetustis librorum Regis catholici, & in concilio impressis, in margine legitur, provincie pontifices: quæ dicto in fine hujus capituli repetita, ostendit hanc esse veram lectionem. Verum in concilio conciliarum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur, cives.

G. XIV. ¶ Ordo servetur in matutinis, & vespertinis officiis unus & idem.

Item ex Concilio Bracarenti i. cap. 9.

¶ Laetit i omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officiis teneatur & non diversè, ac privatè, neque i mo-

a Ivo p. 4. cap. 206. Pann. d. 2. c. 168. b al. universa] vix Ivo, Pann. c al. adeo servilibus operibus. d sacrorum] orig. c al. provinciales. f al. ecclesiam. g Epist. 4. h al. ecclesia. i Sententia habetur etiam in Tolitano q. 6. 2. nactiorum

maiorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permissa.

¶ Neque monasteriorum] In concilio ipso postremo Coena excoisi, abest vox, neque. In ceteris autem editionibus sic legitur, privata monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permissa.

DISTINCTIO XIII.

¶ Item ad versus naturalem ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi.

C. I. ¶ Minus malum de duobus eligendum est.

Vide in Concilio Toletano. s. c. 2. legitur.

Dvo a mala licet sint omnino cautissime praevenda, tamen si periculi necessitas ex his unum perpetrare compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligare. c. ¶ Quid autem ex his levis, quidve sit gravior, pure a rationis acumine intelligimus. Etenim dum pejorare compellimus, creatorem quidem offendimus; sed nos tantummodo maculam. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contempnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illi enim duplici culpamur telo perimimus, si hic a multipliciter jugulamur.

¶ In ipsius capite multa antecedunt, & sequuntur, quae peragenda sunt.

C. II. ¶ De eodem.

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Job, 122. c. 11. 29. & 20.

Neri refulcorum Leviathan b perplexi sunt; quia suggestionum i illius argumenta implicatis invenit & illigantur, ut pleorifque ita peccare faciant, quatenus si fortasse ligere peccatum appetant, hoc sine alieno peccati laqueo non evadant, & culpam faciant, dum vivunt, ac nequaquam se ab una valeant solvere, nisi in alia consentiant se ligari. ¶ Quod melius offendimus, si qua ex conversatione hominum illigationis huius exempla proferamus. l. ¶ nonnullis in interfectis. ¶ Ecce quidam, dum mundi huius amicitias appetit, cunctis alteri similem sibi vitam ducenti, quod secreta illius omni silentio contegat, se iurejurando confingit. Sedis, cui juratum est, adulterium perpetrare cognoscitur, ita ut etiam maritum adultera occidere conetur. Is autem, qui iusjurandum praebuit, ad mentem revertitur, & diversis hinc inde cogitationibus impugnatur, atque hoc silere formidat, ne silentio a adulteri simul & homicidii participes fiat, & proderet trepidat, ne ream se perjuri obstruat. Perplexus ergo testiculorum nervis ligatus est; quia in quamlibet partem declinet, metuit ne a transgressionis contagione liber non sit. ¶ Alius cuncta, quae mundi sunt, deferens, alieno se frangere proprias voluntates quaerens, sibi apud Deum praesse debet, minus cauta inquisitione discernit, cui fortasse is, qui sine iudicio legitur, cum praesse iam coeperit, agere s quae Dei sunt, prohibet; quae mundi sunt, jubet. Pensans itaque subditus, vel quae sit culpa inobedientiae, vel quod contagium secularis vitae, & obedire trepidat, & non obedire formidat; ne aut obediens, Deum in suis praecceptis, deserat, aut rursus non obediens, Deum in electo priore.

a In p. 2. c. 1. Pa. m. l. c. 119. b al. sentare. c al. temperare, c. obliqua. d orig. lvo, Pan. & Gra. d al. pae. e al. pio. f al. pietati. g al. lvo. h ibi. 42. al. per. iug. g. l. v. m. k al. i. v. c. n. o. 49. orig.

contemnat, & infra. ¶ Alius pensare pondus honoris ecclesiasticae negligens, ad locum regiminis praemis ascendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus meritoribus afficitur, quam honoribus gaudet, dum cor tribulatione se ad laborem cum culpa pervenisse, & quam sit iniquum quod admiserit, ex ipsa fractus a difficultate cognoscit. Reum igitur se cum impensis praemis agnoscens, vult adepta sublimitatis locum deserere, sed timet, ne gravior delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisset, vult suscepti gregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratiae b empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se conspiciat. Esse quippe sine reatu criminis neutrum videt, si aut suscepti semel grex relinquatur, aut rursus sacra actio seculariter empta teneatur. Undique metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut sians in empto regimine non digne, lugeat, quod non etiam deserens i emendat, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destituitio committat, & infra.

2. pars. ¶ Est tamen quoad destruendas Beemoth c veritas subtiliter a fiat, ut dum mens inter minoram, & maxima peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato evadendi aditus patet, minora semper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam praecipitat, ubi brevior murus invenitur. Hinc Paulus, cum quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut majora declinarent, dicens: [Propter fornicationem autem uniusquisque uxorem suam habeat.] Et quia tunc solum conjuges in admittione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur, ut hoc etiam, quod concesserat, sine culpa (quamvis minima) non esse monstraret, illico adiunxit [Hoc si autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, non praecipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri praevidebat. Sed cum in dubiis constringitur, utiliter minimis subditur, ne in magnis sine venia peccemus. ¶ Itaque plerumque nervorum Beemoth istius perplexitas solvit, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

1. ¶ Emendat] Hoc loco in originali videtur constructio verborum perturbata & restituenda ex Gratiano.

DISTINCTIO XIV.

¶ Eriam hoc in una eademque persona intelligitur. Ceterum an in diversis eadem dispensatio locum habeat, videlicet ut committamus minora, ne alii gravioribus implicemur, merito quaeritur.

C. I. ¶ Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alii graviora committamus.

De his ita scribit August. lib. Quarta. super Gen. cap. 42.

¶ Quod g ait Sodomitis Loth b [Sunt mihi dua filiae, quae nondum noverunt viros: producere illas ad vos, utrumvis illis quomodo placuerit vobis: tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prosternere volebat filias suas hac compensatione, ut viri hospites ejus nihil a Sodomitis tale paterentur, utrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravior malum faciat, an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit, quia hoc dixerit, merito quaeritur. Et nimirum periculosissimè

a fructus] orig. b al. gregii. c Ibid. cap. 20. d u. r. l. v. e. orig. ut infra. e 1. cor. 7. f Ibid. 6. g 1. cor. p. 9. cap. 119. h Gen. 19.